

տեսարանը, Շահի փլաւ ուտելը, մանաւանդ այն, թէ պարսկիկը անկողին պառկելիս կնոջ որ կողմովն է մտնում նրա ծոցը, ևս առաւել հարեմական կանանց տկլորութեան և անփոխանութեան» մասին հեղինակի շեշտը Այս տեսակ տեսարանների նկարագրութիւններ կարելի է կարդալ միայն այն ժամանակ, երբ նկարագրողը զեղարուեստական վրձին է։ Իսկ պ. Շահրիարի չորս թէ աւելի տակից նրանք զուրա են եկել վերին աստիճանի հակազեղարուեստական և տղեղ։

Ընդհանրապէս առմամբ «Ջհուգ-Քուշանը» լրագրական լօղուածների ժողովածուի տպաւորութիւն է գործում։ Հեղինակը աւելի խելացի վարուած կը լինէր եթէ իւր գրքովը համեմատարար անուանէր «Տեսարաններ Պարսկաստանի կեանքից» և ոչ վէպ, որ մեծ լաւակնութիւն է նրա կողմից, վէպ դրելու համար բնածին շնորհ է հարկաւոր, իսկ այս շնորհքը փողոցում չի ծախում։

Շահրիարի ոճը վատ չէ. բայց իրրն լրագրական լօղուածադրի ոճ և ոչ վիպասանի։ Գրքովը լիքն է պարսկերէն և թուրքերէն բառերով, որոնք ձանձրովթ են պատճառում ընթերցողին։

Գրքովի գինը մի ուրբի թանգ է։

Ե

«ՏԱՆՏԻՐՈՂՍ ԱՂՋԻԿԸ», վիպակ Նար-Դոսի, հրատ.

Լոյսի։ Թիֆլիս, 1902 Գինն է 20 կոպ։

Մի հայ վարժապետ սենեակ է վարձում մի կապալաւոր Թիֆլիսեցի հայ վաճառականի մօտ։ Շուտով նա ծանօթանում է տանտիրոջ ընտանիքի հետ և հրաւիրում դասաւոր նրա որդու համար։ Վարժապետը եղբորից անցնում է քրոջը և սկսում է նրան էլ հալերէն լեզուի և պատմութեան դասեր տալ։ Օրիորդ Բաթն, որ զիմնագիական կրթութիւն ունի, մեր վարժապետին լավիշտակում է իւր «կրակ շարժումներով, կրակ քալլուածքով և կրակ խօսակցութեամբ» նաև արեւելան դեղեցկութեան ուրոյն տիպարով, պինդ դեղձի նման, թուխ ու թաւուտ դէմքով, բեխերով և զարմանալի առատ ու երկալն մազերով։ Վարժապետը խելքը կորցնում է և սիրահարում։ Աղջկալ ծնողներն արդ հասկանում են և առաջարկում նրան

հեռանալ իրանց տնից: Վարժապետը սկսում է տանջուել: Մի օր նրանք պատահաբար հանդիպում են Մուշտալիղում: Տեղի է ունենում բացատրութիւն, որից երևում է, թէ Քալօն թէև սիրում է վարժապետին, բայց անզօր է կռուելու ծնողների կամքի դէմ: Վարժապետը կատաղում է և ձեռն ուժգին զարկում սեղանին: Զբօսնող ամբոխը նկատում է ալդ: Օրիորդի բժիշկ եղբայրը, որ նստած է լինում մի ուրիշ սեղանի քով, նկատում է սկանդալը և քիչ է մնում վարժապետին ծեծի...

Սիրահարները բաժանւում են: Քալօն ամուսնանում է մի հարուստ գինեվաճառի հետ: Վեց տարի լեռն վարժապետը հանդիպում է նրան վիդոյոցում: Քալօն գերացել է, տղեղացել և ի վերայ ալսը թասակրաւ է հագել և դնում է զլրացի մօտ. մի խօսքով դարձել է Թիֆլիսի տափակ Կէլէլներից մէկը: Վարժապետը, ի հարկէ, հիասթափւում է և սոռանում Քալօին:

Այս է Նար-Դոսի 90 էջերից բաղկացած վէպիկի բովանդակութիւնը, որ, ինչպէս տեսաւ ընթերցողը, աւելի քան հասարակ է: Վէպիկը գեղարուեստական հրապուրչունի, բայց կարդացւում է, իսկ ալս՝ քիչ բան չէ: Հեղինակի ոճը զերծ է գոհակարանութիւնից, բաւական դրականական է, միայն ավստոս պատկերաւոր չէ: Նկարագրութիւնները ազդու չեն, հեղինակի վրձինը հարուստ երանգներից զուրկ է, չունի նաև գեղեցիկ համամատութիւններ: Գալով հեղինակի գիտողական ընդունակութեանը, մակերևութական է: Կան դարձուածներ որոնք տարակուսանքի ժպիտ են շարժում, օրինակ «և խելքի ծալը դնում էր քնելու համար» (էջ 23): Տգեղ է հերոսուհու կեղտոտ եղունգների նկարագրութիւնը: Միտք արտաբայութիւնը երկու սիրահարների մէջ նկարագրուած է տարօրինակ: Այսպէս, օրինակ, մի տեղ հերոսը, որի լեզուից պատմում է անցքը, իւր նկարագրութեանը աշխուժ տալու համար ասում է. «ե՛րբեմն նա (ս'ի՛րուհին) ուղղակի բռնում էր քթիցս, ես քաշում էի նրա գիսակը» և այլն:

Մի թեթև նկատողութիւն: Ըստ երևոյթին պ. Նար-Դոսը վերատեսաց է: Նա մի քանի տեղ ծաղրում է վրաց լեզուն, զայրանալով, որ իւր հերոսուհին ալդ լեզուով է խօսում: «Վիրական զգուշի հնչիւն, անիծած վրացերէնով», ալս ախպիսի անզգոյշ խօսքեր են, որոնց համար հեղինակը կարող է ենթարկուել բարոյական տուգանքի: Ինչ կարիք կալ օտարների լեզուն ծաղրելու: